

Kabinet ilustrácie — IX.

JOZEF CESNAK, MARIÁN ORAVEC — Alfred Hitchcock a Traja pátrači

V kabinete chémie sa miešajú vône a pachy, v prírodovednom kabinete zasa čosi rastie a niečo, zaliate v skle, nás upúta vo vitríne. V kabinete jazykov sa povalujú kopy kníh a v kabinete hudobnej výchovy, tam zasa zneje množstvo zvukov. Ale čo sa deje v kabinete ilustrácie? Hm... tam sú uložené príbehy s obrázkami. Čakajú na to, kedy sa na ne pozriete a povieť: „TOTO!“ Toto som už videl. Toto si pamätám z knižky...

ALFRED HITCHCOCK A TRAJA PÁTRAČI

Záhadné bolo už to, že tieto knižky sa vôbec vydali: v 70. rokoch, keď všetko bolo štátne, sa na pultoch kníhkupectiev objavili detektívky pre deti – o troch chlapcoch, ktorí si v garáži za domom založili súkromnú agentúru a pod heslom „vypátrame všetko“ začali riešiť tie najbizarnejšie tajomstvá – strašidelného zámku, zajakavého papagája, šepkajúcej múmie, aj ostrova kostier či kašľajúceho draka. Jupiter Jones, Peter Crenshaw a Bob Andrews z Rocky Beach boli takí veľkí či skôr takí malí ako ich čitatelia a mali (či vlastne stále majú) neuveriteľne silnú chuť premýšľať, skúmať, pátrať, pýtať sa na súvislosti.

Najskôr tie príbehy písal Robert Arthur, neskôr prevzali štafetu William Arden, M. V. Carey, Nick West, Marc Brandel a desiatka ďalších spisovateľov. (Nenechajte sa pomýliť – meno Alfreda Hitchcocka na obálke bolo skôr marketingovým ťahom, ktorý ku knihám priťahoval pozornosť, do ich obsahu vôbec nezasahoval.)

Tie príbehy by sa však medzi množstvom iných možno stratili, keby ich na Slovensku nesprevádzali špičkové ilustrácie Jozefa Cesnaka a neskôr Mariána Oravca. Čierno-biela kreácia, so šplechom jednej farby,

dokonale prepracované, jemné ťahy perom vytvorili nezameniteľný vizuál, ktorý príbehy roky odlišoval od iných na pultoch. Obaja autori pracovali podobne – viedli čitateľa po príbehu, zvyšovali napätie: „aj vidím, nielen čítam a predstavujem si,“ dopĺňali jeho fantáziu, doslova posúvali príbeh.

Hej, je pravdou, že Jozef Cesnak bol prvý, nastavil cestu ako ilustrovať príbehy troch malých pátračov. Koniec koncov, píše o tom aj výtvarná teoretička Ivetta Gal Drzewiecka: „Dnes je zrejme, že kultová séria Alfred Hitchcock a Traja pátrači žala v slovenskom preklade úspechy aj vďaka nezabudnuteľným kresbám, ktoré svojimi kvalitami nepochybne predčili pôvodné ilustrácie amerického originálu. Nápadité ilustračné spracovanie prvých ôsmich dielov tejto série, ktoré vytvoril Jozef Cesnak, oslovilo mladé publikum svojou modernou dikciou a rafinovanou obrazovou stratégiou. V jednej ilustrácii sú simultánne prepojené viaceré momenty deja, striedajú sa v ňom rôzne uhly pohľadu, blízke zábery i scénické celky. Divák je vťahovaný do centra diania, mení sa z pozorovateľa na bezprostredného účastníka pátračskej akcie. Autor ilustrácií ho však necháva neustále balansovať, neposkytuje

mu pevnú pôdu pod nohami. Napätie a enigmatickosť detektívneho príbehu stupňuje rytmom ostro osvetlených objektov a hrozivých tieňov, kontrastmi drobnokresby a neurčitých plôch. Racionalitu pátrania, ktorá je vyjadrená v rigorozite čiernobieleho obrazu, konfrontuje znepokojivo iracionálny farebný prvok, ktorý celej scéne pridáva ľudskú emóciu i symbolickú nadstavbu.“

Marián Oravec však neostal len na úrovni replikovania už raz nakresleného – veď, prizrite sa bližšie: to on je ten, ktorý preostril príbeh, ktorého čierne linky nabrali na objeme, ktorého rovné čiary, aj vo forme výrazného šrafovania sa stali nositeľmi napätia. Hlavné postavy štylizuje tak, aby čitateľ nikdy nemal pocit zastaveného deja, žiadne vydýchnutie, také to „už viem, čo sa stane, lebo som to videl na obrázku,“ neponúka skratky, naopak – vyhmatava miniatúrne chvíle, detaily, pred tým, než príde k posunu deja.

„Ilustrácie k trom pátračom, ktoré vznikali v dobe normalizácie, zarezonovali s túžbou mladého človeka po silných a mimoriadnych zážitkoch. Ponúkli akciu i *exotický* únik zo šedého stereotypu, a to nielen vďaka výrečnosti obrazového pretlmočenia deja. Pomohol tomu aj svieži výtvarný jazyk, obratná adaptácia vizuálnych prostriedkov vypožičaných z moderných médií, najmä fotografie a film,“ hovorí Iveta Gal Drzewiecka.

Tak vitajte.

A pozerajte sa.

JOZEF CESNAK

(*1936, Bacúch)

študoval VŠVU na oddelení voľnej grafiky a knižnej ilustrácie u prof. Vincenta Hložníka. Doposiaľ ilustroval viac ako 150 kníh pre deti a mládež, ale aj pre dospelých čitateľov, postupne sa stal špecialistom na povesti, báje a knihy s historickou tematikou. Je držiteľom Ceny Ľudovíta Fullu za ilustračnú tvorbu.

MARIÁN ORAVEC

(*1958, Bratislava)

v rokoch 1974 – 1978 študoval na Strednej škole umeleckého priemyslu v Bratislave. Vysokú školu výtvarných umení v Bratislave absolvoval v rokoch 1978 – 1984, na oddelení knižnej ilustrácie a voľnej grafiky u profesora Albína Brunovského. Venuje sa maľbe, kresbe, ilustrácii a grafike. Niekoľko rokov pôsobil v zahraničí, najmä v Austrálii.

Ida Želinská

(kurátorka TOTO! je galéria, Bratislava)

Výstavu z verejných zdrojov
podporil Fond na podporu umenia

u. fond
na podporu
umenia